FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ~IVILI

IM}ALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM il-}amis, 28 ta' Frar, 2002

Kaw\a Numru 40
~itazz. Nru. 621/01JRM

Agatha *sive* Agathina **FORMOSA GAU~I**

vs

Avukat Dottor Francis **LANFRANCO** u, g]al kull interess li jista' jkollha, martu Claire Lanfranco

Il-Qorti:

Rat l-Att ta`-~itazzjoni mressaq fis-16 t'April, 2001, li bih l-attri`i ippremettiet:

Illi l-attri`i Agatha sive Agathina Formosa Gauci hija o]t tewmija tal-mejta Maria Carmela sive Carmelina De Battista, mart Robert De Battista, li mietet fis-6 t'Awissu 2000;

Illi l-konvenut Avukat Dottor Francis Lanfranco kien il-konsulent legali kemm ta' l-imsemmija Carmela sive Carmelina De Battista u ta' \ewgha Robert De Battista, kif ukoll konsulent legali ta' l-istanti Agatha Formosa Gauci;

Illi f'dawn l-a]]ar snin il-konvenut Avukat Dottor Francis Lanfranco kien jg]id ma' diversi qraba ta' l-istanti illi "mo]] l-istanti qed jg]ajja" u illi Carmela sive Carmelina De Battista kellha "mo]]a lu`idu";

Illi l-imsemmija o]tha tewmija g]amlet testment si[riet li [ie ppre\entat fl-14 ta' Marzu 1995 min-Nutar Eugene Montanaro;

Illi meta l-imsemmi testment si[riet [ie ppubblikat fis-7 ta' Di`embru 2000, sar mag]ruf g]all-ewwel darba illi t-testatri`i]alliet lil **\ewgha Robert De Battista b'titolu ta' legat** is-somma ta']amsin elf lira maltin (Lm50,000), ir-rigali tat-tie[, arlo[[i, g]amara tal-k`ina, g]amara tal-kamra tas-sodda b'e``ezzjoni g]all-pultruni antiki, u sehemha minn tliet fondi numri 60, 61 u 63 fi Triq Santa Lucia, Valletta, liema legat hu soggett g]as-segwenti kundizzjoni ta' validita' legali ferm dubju\a;

> *"Il-Legati fuq imsemmija jg]addu biss g]and l-imsemmi \ewgi jekk huwa jibqa']aj g]all-perijodu ta']ames xhur wara l-mewt tieg]i u jekk, f'tali ka\, huwa ma jikkontestax il-volonta' testamentarja tieg]i b'ebda mod jew forma, anki jekk dana jikkonsisti fl-g]a\la tieg]u illi jie]u xi sehem mill-eredita' tieg]i li tista' ttih il-Li[i."*

Illi in for\a ta'l-istess testment si[riet it-testatri`i]alliet lill-istanti b'titolu ta' legat is-somma ta' g]axart elef lira maltin (Lm10,000), liema legat hu soggett g]as-segwenti kundizzjoni:

> *"Dan il-legat jit]allas biss lill-imsemmija o]ti jekk hija tibqa']ajja g]all-]ames xhur wara l-mewt tieg]i. F'-ka\ ta' premorjen\a tal-istess o]ti, jew f'ka\ illi hija tmut matul l-imsemmi perijodu ta']ames xhur allura tapplika s-sostituzzjoni a favur tal-eredi tieg]i hawn ta]t imsemmi.."*

Illi fis-Seba' Artikolu ta' l-imsemmi testment si[riet jintqal hekk:

*"Salv g]all-premess, jiena ninnomina u nissostitwixxi b]ala l-uniku eredi u su``essur universali tieg]i tal-beni kollha tieghi pre\enti u futuri, mobili u immobili ta' kull xorta u kull fejn jinsabu lill-**Avukat Dottor Francis Lanfranco**, bin Dottor Anthony u Marie Louise nee De Maria. F'ka\ ta' premorjen\a tal-imsemmi eredi tieg]i, jiena nissostitwixxi b]ala eredi tieg]i minfloku lil uliedu u dana fi kwoti indaqs bejniethom u bid-dritt tal-akkrexximent skond il-Ligi u f'ka\ ta' premorjen\a tal-istess ulied tal-eredi tieghi g]andha tapplika s-sostituzzjoni ulterjuri a favur id-dixxendenti tag]hom u akkrexximent skond il-Ligi."*

Illi fl-istess testment si[riet jintqal ukoll:

"Nittama illi ma 'mponejtx pis kbir wisq fuq l-imsemmi eredi tieg]i.."

u fir-rigward ta' **\ewgha Robert De Battista** jintqal:

"Nixtieq hawn nispjega lil \ewgi illi jiena wasalt g]all-pre\enti testment u dde`idejt illi n]allilu l-legati fuq imsemmija wara]afna]sieb daparti tieg]i u wara illi jiena studjajt l-a]jar interessi tal-istess \ewgi wara mewti u cioe' illi jkollu s-sigurta' finan\jarja fl-a]]ar \mien ta']ajtu, l-oggetti li huwa j]obb u bl-anqas inkwiet possibbli. M'hijiex ix-xewqa tieg]i illi, fl-a]]ar \mien ta']ajti, ng]abbi lil \ewgi bil-pis enormi illi l-proprjeta' immobbili ndivi\a tieg]i dejjem kienet g]alija matul]ajtu u fuq kollox ma nistax ng]abih bil-pis enormi finan\jarju illi t-trasmissjoni tal-istess proprieta' bilfors tinvolvi."

Illi fir-rigward ta' l-**istanti, o]tha tewmija**, jintqal:

"B]alma spjegajt lil \ewgi, nerga' nispjega lil o]ti illi ma kienitx ix-xewqa tieg]i illi nkabbrilha l-pisijiet tag]ha u

g]alhekk]assejt illi dan il-legat ta' natura finan\jarja huwa aktar xieraq fi`-`irkostanzi tal-ka\."

Illi dan il-"piz enormi" seta' fa`ilment ji[i evitat lil \ewgha u lill-istanti kieku l-konvenut Avukat Dottor Francis Lanfranco (konsulent legali tat-testatri`i u ta' o]tha l-istanti u benefi`jarju 'qua' eredi tat-testatri`i minnu patro`inata) issuggerixxa li ji[i nominat **esekutur testamentarju** biex jie]u ]sieb hu dan l-oneru hekk imsejja] "enormi" u jassigura lill-benefi`jarji qraba tad-defunta dak li kien verament jispetta lilhom,]aga li ostensibilment ma okkorrietx lill-imsemmi konsulent legali u werriet ta' o]t tewmija ta' l-istanti.

Illi l-imsemmi testment si[riet huwa redatt f'termini legali pre`i\i u [ie kkonsenjat lin-Nutar Eugene Montanaro f'envelope mag]luq, u g]alhekk jidher illi x'aktarx l-istess testment [ie redatt mill-Avukat Dottor Francis Lanfranco nnifsu.

Illi jirri\ulta li, avolja l-mejta Carmela sive Carmelina De Battista bilkemm kienet g]adha g]amlet konoxxen\a sewwa ta' mart l-Avukat Dottor Francis Lanfranco, "ippreferiet" t]alli lilha - minflok t]alli lil \ewgha jew lill-istanti o]tha tewmija - il-beni kollha li jissemmew fis-Sitt Artikolu tat-testment, inkluzi l-oggetti kollha tad-deheb u]a[ar prezzjus u l-gojjelli kollha tag]ha. Fl-imsemmi Sitt Artikolu tat-testment si[riet jintqal hekk:

"In]alli b'titolu ta' Legat lil Claire, mart l-Avukat Dottor Francis Lanfranco, bint in-Nutar Dottor Paul Pullicino u ta' Mary nee' Galea, l-o[[etti l-o]ra mobili kollha li ma ddisponejtx diga' minnhom fl-Artikoli pre`edenti ta' dana t-testment. Inkluz f'dan il-Legat qeg]da g]alhekk in]alli lill-imsemmija Claire Lanfranco: l-g]amara kollha, il-pitturi ta\-\ejt, 'watercolours', in`izjonijiet u l-kwadri kollha l-o]ra ta' kull xorta; il-porcellana u c-'china' kollha; il-fajjen\a kollha; il-]gie[u l-kristall kollu; il-fidda kollha u l-o[[etti kollha ta' 'silverplate' ir-ram u l-'bronze' kollu; l- o[[etti kollha tad-deheb u hagiar prezzjuz u l-[ojjelli kollha tieg]i kif ukoll kull o[[ett mobili ie]or appartenenti lili sija jekk jinsab fid-dar tar-residen\a

tieg]i fid-data tal-mewt tieg]i kif ukoll jekk jinsab f'xi post ie]or."

Illi bil-pretest tal-"pi\ enormi" li jissemma' diversi drabi enfatikament fl-imsemmi testment si[riet u li l-mejta Carmela sive Carmelina De Battista [iet impressjonata bih minn min kellu l-pre`i\ dover li jiggwidaha legalment bil-pariri siewja tieg]u, l-**istess konsulent legali tag]ha u martu spi``aw huma stess l-eredi universali tal-mejta**. Dan meta, kif intqal qabel, seta' ji[i nominat esekutur testamentarju biex jassigura li l-benefi`jarji jir`ievu dak li jispetta lilhom ming]ajr ma jgorr il-"pi\" tal-amministrazzjoni. Minflok [ara illi r-ra[el tat-testatri`i [ie mqieg]ed f'posizzjoni fejn, jekk huwa jikkontesta l-"volonta" ta' martu t-testatri`i, huwa jitlef il-legat tas-somma ta' Lm50,000, apparti l-g]amara tal-k`ina, e``.

Illi l-imsemmi testment ippre\entat fl-14 ta' Marzu 1995 sar b'ingann fuq it-testatri`i, persuna ta' eta' avan\ata u fa`ilment impressjonabbli. L-idea tal-"pi\ enormi" kienet biss]rafa kif ji[i muri a]jar waqt it-trattazzjoni tal-kaw\a, izda l-mejta Carmelina emmnitha, kif \ewgha Robert g]adu jemminha sallum.

G]alhekk l-attri`i talbet lil din l-Onorabbli Qorti g]aliex m'g]andhiex:

1. Tiddikjara illi t-testment si[riet tat-testatri`i ppubblikat fis-7 ta' Di`embru 2000 sar bi frodi fuq it-testatri`i u g]alhekk tiddikjarah null u bla ebda effett;

Bl-ispejje\, inkluzi dawk tal-ittra uffi`jali tat-28 ta' Di`embru 2000, tal-protest ippre\entat fis-26 ta' Jannar 2001, tal-kontroprotest tad-19 ta' Frar 2001 u ta' l-ittra uffi`jali tat-13 ta' Marzu 2001, kontra l-konvenuti li huma n[unti g]as-subizzjoni;

B'riserva ta' kull azzjoni o]ra spettanti lill-attri`i;

Rat id-Dikjarazzjoni ma]lufa u n-Nota tax-Xiehda tal-attri`i, flimkien mad-dokument mehmu\ mag]ha;

Rat in-Nota mressqa mill-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco fit-23 t'April, 2001, li biha e``epew:

1. Illi, in linja preliminari, i`-`itazzjoni tikser disposizzjoni espressa tal-Li[i min]abba nuqqas ta' osservanza tal-Artikolu 156(2) tal-Kap. 12 tal-Li[ijiet ta' Malta;

2. Illi, ukoll in linja preliminari, l-azzjoni attri`i ba\ata fuq l-allegazzjoni minnha formulata fi`-`itazzjoni hija improponibbli [aladarba l-istess attri`i diga' a``ettat il-laxxitu lilha im]olli bl-istess testment li qeg]da tattaka;

3. Illi, l-attri`i m'g]andiex interess guridiku tippromuovi din l-azzjoi stanti illi, anki f'ka\ illi din l-azzjoni jista' jkollha e\itu favorevoli, hija mhux ser ikollha utilita' guridika billi skond it-testment 'unica charta' tat-23 t'April 1974 ri`evut min-Nutar Carmelo Lia, l-istess Carmelina De Battista]alliet b]ala eredi universali tag]ha lill-\ewgha Robert De Battista;

4. Illi, l-azzjoni attri`i - li tikkontjeni talba ta' natura dikjaratorja biss - hija proposta rritwalment billi l-istess attri`i in sostenn ta' talba b]al din ma tista qatt tivvanta xi dritt li allegatament qed ji[i vjolat lilha;

5. Illi, stanti li l-attri`i qed tibba\a l-azzjoni tag]ha ta' impunjattiva tat-testment fuq "frodi", allura jsegwi illi l-benefi`jarji kollha ta]t l-istess testment g]andhom jkunu mda]]la fil-pro`eduri odjerni;

6. Illi, bla pregjudizzju g]all-premess, l-attri`i trid tipprova il-fatt tal-"frodi" li allegatament qed jing]ad illi sar mill-e``epjenti fuq it-testatri`i;

7. Illi, fil-meritu it-talba attri`i, mhux biss hija fondamentalment bla ba\i fil-fatt u fid-dritt, izda addirittura tirra\enta ]sieb malinn fuq ba\i sistematika biex bil-pubbli`ita' ta' simili azzjoni - hekk frivola u vessatorja - t]ammeg lill-e``epjenti fl-unur u fil-professjonalita' tieg]u. Fi`-`irkostanzi l-e``epjenti j]ossu

illi g]andhom ji[u akkollati lill-attri`i l-ispejje\ doppji ta' din il-pro`edura;

8. Illi, l-e``epjenti minn issa jirriservaw kull dritt ta' azzjoni spettanti lilhom skond il-Li[i;

9. Salv e``ezzjonijiet o]ra;

Rat id-Dikjarazzjoni ma]lufa u n-Nota tax-Xiehda tal-istess im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco, flimkien mad-disa' (9) dokumenti mehmu\in mag]ha;

Semg]et ix-xhieda tal-attri`i dwar it-tieni u t-tielet e``ezzjonijiet tal-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco;

Semg]et it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet dwar l-imsemmija e``ezzjonijiet;

Rat il-verbal tas-smig] tat-13 ta' {unju, 2001, li fih, fost l-o]rajn, intalab li ti[i mne]]ija mill-atti tal-kaw\a x-xhieda bl-affidavit tal-attri`i[1];

Rat id-Degriet tag]ha tad-19 ta' {unju, 2001, li bih tat lill-partijiet il-fakulta' li jressqu Noti ta' Osservazzjonijiet dwar l-imsemmija \ew[e``ezzjonijiet;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa mill-attri`i fil-31 t'Awissu, 2001[2];

Rat in-Nota ta' Twe[iba tal-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco mressqa fl-10 ta' Settembru, 2001[3];

Rat l-atti kollha tal-kaw\a;

Rat id-Degrieti tag]ha tad-19 ta' {unju, 2001, 17 t'Ottubru, 2001, 5 ta' Di`embru, 2001, tat-8 ta' Frar, 2002, u tal-21 ta'

---

1 Pagg. 61-2 tal-process
2 Pagg. 74 sa 100 tal-process
3 Pagg. 102 sa 104 tal-process

Frar, 2002, li bihom]alliet il-kaw\a g]as-sentenza dwar it-tieni u t-tielet e``ezzjonijiet tal-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco;

Rat id-Degriet tag]ha tal-21 ta' Di`embru, 2001, li bih, fuq talba tal-im]arrkin, [abet 'il quddiem is-smig] tal-kaw\a g]as-seduta tal-24 ta' Jannar, 2001;

Ikkunsidrat:

Illi b'din il-kaw\a, l-attri`i trid li ji[i m]assar u meqjus ming]ajr effett testment sigriet li sar minn o]tha, g]aliex tg]id li dan sar bi frodi fuq it-testatri`i;

Illi b]ala fatt m'huwiex kontestat illi t-testatri`i, o]t l-attri`i, kienet mi\\ew[a lil Robert DeBattista, minn liema \wie[ma kienx hemm ulied. Hemm qbil ukoll li, qabel ma sar it-testment sigriet impunjat[4] (li nkiteb fit-13 ta' Marzu, 1995), il-wirt tat-testatri`i kien regolat b'testment *unica charta* fl-atti tan-Nutar Carmelo Lia tat-23 t'April, 1974[5], li bl-ewwel klawsola tieg]u t-testaturi kienu ]assru kull dispo\izzjoni testamentarja pre`edenti li huma setg]u qatt g]amlu. Ma jirri\ultax li kien hemm xi disposizzjoni testamentarja o]ra li tirregola l-wirt ta' Maria Carmela DeBattista[6], li mietet fis-6 t'Awissu, 2000[7]. |ew[ha Robert g]adu]aj;

Illi mhux kontestat ukoll li, filwaqt li fit-testment *unica charta* t-testaturi mi\\ewgin Debattista kienu]allew lil min jibqa']aj l-a]]ar minnhom b]ala l-werriet universali ta' kulma kellha l-parti li tmut l-ewwel, fit-testment sigriet mertu ta' din il-kaw\a, it-testatri`i kienet ]assret kull disposizzjoni testamentarja li kienet g]amlet qabel u ]alliet lil \ew[ha b]ala legatarju. F'dan it-testment sigriet, ]alliet ukoll lil o]tha l-attri`i b]ala legatarja, lill-im]arrka Claire Lanfranco b]ala legatarja wkoll, u lill-im]arrek Avukat Lanfranco b]ala werriet universali tag]ha, minbarra

[4] Dok "A", f'pagg. 8 sa 17 tal-process, u Dok "B" f'pagg. 30 sa 39 tal-process

[5] Dok "G" f'pag. 50 tal-process

[6] Dokti "E" u "F" f'pag. 48-9 tal-process

[7] Dok "A" f'pag. 29 tal-process

g]add ta' dispo\izzjonijiet o]ra b'titolu partikolari, li m'humiex rilevanti g]all-kwestjoni mqanqla bl-e``ezzjoni ta]t e\ami;

Illi g]al din l-azzjoni attri`i, l-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco laqg]u b'g]add ta' e``ezzjonijiet, fosthom dik li (a) l-azzjoni tal-attri`i ma setg]etx issir min]abba li l-attri`i nnifisha a``ettat dak li o]tha]allitilha fl-imsemmi testment, u (b) li l-attri`i ma g]andhiex interess [uridiku li tressaq it-talba billi, kieku t-talba tag]ha tintlaqa' ma kien se' jkollha l-ebda siwi g]aliha g]aliex, kieku kellu jit]assar it-testment sigriet ta' o]tha, kien ji[i japplika t-testment *unica charta* li kien sar bejn o]tha u \ew[ha fl-1974, u fejn it-testatri`i kienet]alliet b'werriet universali tag]ha lil \ew[ha stess;

Illi din is-sentenza sejra tqis dawn i\-\ew[e``ezzjonijiet, u l-Qorti hija tal-fehma li l-ewwel g]andha tg]addi biex tqis it-tieni wa]da minnhom, u mbag]ad, jekk ma ssibx li hija mist]oqqa, tg]addi biex tqis l-e``ezzjoni tal-improponibilita' tal-azzjoni, u dan min]abba li l-e``ezzjoni tan-nuqqas ta' interess [uridiku hija wkoll e``ezzjoni perentorja tal-[udizzju li wkoll (jekk misjuba fondata) twaqqaf il-mixi 'l quddiem tal-kaw\a;

<u>A -Dwar l-e``ezzjoni tan-nuqqas ta' interess fl-attri`i li tmexxi 'l quddiem din l-azzjoni.</u>

Illi, kif ing]ad g]add ta' drabi mill-Qrati Maltin, l-interess me]tie[irid ikun wie]ed dirett, le[ittimu u kif ukoll attwali[8], u jrid jo]ro[minn stat attwali ta' ksur ta' jedd, liema ksur ikun jikkonsisti f'kundizzjoni po\ittiva jew negattiva li xxejjen jew tipprova [[ib fix-xejn dritt li jappartieni lid-detentur jew li lilu jkun mist]oqq[9];

Illi l-interess [uridiku f'attur huwa dak li l-im]arrek jirrifjuta li jag]raf il-jedd tal-istess attur u li, fih innifsu, jo]loq il-]tie[a tal-vertenza. G]alhekk, dan i[ib mieg]u il-konsegwenza li l-ewwel u l-aqwa interess [uridikament ammissibbli huwa dak li kull

---

[8] Ara P.A. **20.1.1950** fil-kawza fl-ismijiet **Watson vs Sacco** (Kolez. Vol:**XXXIV.ii.453**);
[9] Ara P.A. **27.3.1990** fil-kawza fl-ismijiet **Muscat et vs Buttigieg** (Kollez. Vol: **LXXIV.iii.481**)

persuna g]andha, ji[ifieri li titlob li, fil-konfront tag]ha, isir haqq jew li ti[i msewwija in[ustizzja mag]mula fil-konfront tag]ha[10];

Illi biex tali interess ikun tutelat minn karattru [uridiku, irid ikun iwassal g]al ri\ultat ta' utilita' u vanta[[g]al min irid je\er`ita l-jedd[11], b'mod li jekk l-azzjoni ma tistax twassal biex tipprodu`i tali ri\ultat g]al min jibdiha, dik l-azzjoni ma tistax tre[i[12]. Kien min]abba dan il-prin`ipju li g]add ta' sentenzi `a]du l-jedd tal-azzjoni lil min ried jikseb b'sentenza biss dikjarazzjoni ming]ajr o[[ett materjali[13];

Illi ji\died jing]ad ukoll li g]al dak li jirrigwarda l-aspett ta' attwalita' tal-interess li biex azzjoni tista' sse]] u titqies imsejsa b'interess kif imiss, trid tkun kapa`i li tipprodu`i ri\ultat vanta[[u\ jew utli g]al min jipproponiha u li dak ir-ri\ultat jista' ji[i utili\\at[14];

Illi, minbarra dan, u dejjem g]al dak li jirrigwarda l-aspett tal-attwalita' tal-interess f'attur, irid jintwera li dak l-interess jibqa' jse]] matul il-]ajja kollha tal-azzjoni, u mhux biss fil-bidu tag]ha, g]aliex jekk dan l-interess jintemm fix-xejn, il-konsegwenza immedjata tkun li l-im]arrek jin]eles milli jibqa' fil-kawza[15];

Illi [ie stabilit ukoll mill-Qrati li dak li jfisser l-interess tal-attur g]andu jkun jidher mill-att ta`-`itazzjoni nnifisha[16], u g]alkemm il-mottiv tal-interess mhux me]tie[li jkun imsemmi fi`-`itazzjoni, g]andu jirri\ulta mill-provi jekk kemm-il darba ji[i kuntrastat[17];

Illi, dwar il-kwestjoni tal-attwalita' tal-interess, b'mod partikolari dak l-interess li g]andu juri l-attur biex isostni l-kaw\a, ing]ad ukoll li fil-prattika [udizzjarja wie]ed jista' jressaq kaw\a biex jikseb dikjarazzjoni preordinata g]al azzjoni definitiva u a]]arija,

---

[10] App. Kumm. **2.4.1993** fil-kawza fl-ismijiet **Farrugia et vs Buhagiar** (Kollez. Voll: **LXXVII.ii.98**);

[11] Ara App. Civ. **13.2.1953** fil-kawza fl-ismijiet **Manche' vs Montebello** (Kollez. Vol: **XXXVII.i.56**)

[12] P.A. **7.1.1953** fil-kawza fl-ismijiet **Camilleri vs Sammut** (Kollez. Vol: **XXXVII.ii.605**)

[13] Ara App. Civ**. 8.6.1942** fil-kawza fl-ismijiet **Cortis vs Bonello** (Kollez. Vol: **XXXI.i.218**)

[14] Ara App. Civ. **27.5.1991** fil-kawza fl-ismijiet **Bond vs Mangion et** (Kollez. Vol: **LXXV.ii.385**) u App. Civ. **14.9.1988** fil-kawza fl-ismijiet **Millard vs Said et noe** (Kollez. Vol: **LXXII.ii.299);**

[15] App. Civ. **17.2.1993** fil-kawza fl-ismijiet **Sammut et noe vs Attard** (Kollez. Vol. **LXXVII.ii.246**)

[16] Ara App. Civ. **3.12.1984** fil-kawza fl-ismijiet **Borg vs Caruana** u l-ghadd ta' sentenzi hemm imsemmija

[17] Ara App. Civ. **12.12.1983** fil-kawza fl-ismijiet **Ignazio Gatt vs Michael Debono et**

minkejja li din ma tkunx [iet inklu\a fl-azzjoni ta' a``ertament[18]. Madankollu, f'ka\ b]al dan, l-Qorti trid tkun soddisfatta li jkun hemm l-interess me]tie[, anki preordinat g]all-kaw\a l-o]ra, u li d-dikjarazzjoni miksuba fil-kaw\a ta' a``ertament tkun tifforma l-ba\i tal-kaw\a l-o]ra li tista' ssir 'il quddiem[19];

Illi l-interess mhux tabilfors ikun wie]ed li ji[i kwantifikat f'somma determinata ta' flus jew [id, u jista' jkun ukoll meqjus imsejjes jekk jimmira li j]ares jew jag]ti g]arfien g]al jedd morali jew su[[ettiv[20], imbasta l-jedd invokat ma jkunx wie]ed ipotetiku[21];

Illi jaqg]u ta]t skrutinju tal-Qrati wkoll dawk l-azzjonijiet li, g]alkemm imsejsin fuq jedd tal-attur, ikunu ma]suba esklussivament biex jag]mlu]sara lill-im]arrek ming]ajr ma jag]tu l-ebda vanta[[utli lill-attur, g]ajr is-"sudisfazzjon" li jkun qag]bar lill-istess im]arrek. Dawn l-azzjonijiet huma mag]rufa fid-duttrina b]ala *acta ad aemulationem*. F'ka\ijiet b]al dawn, id-duttrina tqis li azzjonijiet ta' din l-g]amla huma sa]ansitra illegali u jonqos fihom l-interess [uridiku me]tie[[22];

Illi dwar din l-e``ezzjoni, l-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco ressqu 'l quddiem dawn l-argumenti: fl-ewwel lok (a) huma jtennu li l-attri`i ma tista' tikseb l-ebda vanta[[ mill-azzjoni tag]ha u lanqas tista' tikseb l-ebda utilita', g]aliex kieku biss kien ise]]ilha til]aq l-g]an tag]ha u twaqqa' l-a]]ar testment t'o]tha, kienu ji[u fis-se]] id-dispo\izzjonijiet testamentarji tat-testment *unica charta* fejn l-attri`i lanqas biss kienet im]ollija b]ala legatarja, u ma tidher bl-ebda mod li hija benefi`jarja. F'dan l-argument tag]hom, l-im]arrkin jis]qu li ladarba l-attri`i qeg]da titlob biss it-t]assir tal-a]]ar testment t'o]tha, allura l-interess tag]ha huwa biss ipotetiku. Fit-tieni lok, (b) l-im]arrkin jissottomettu li mill-mod kif inhija mfassla l-azzjoni attri`i, ma

---

[18] Ara PA. **12.3.1946** fil-kawza fl-ismijiet **Balluci vs Vella Gera noe** (Kollez. Vol. **XXXII.ii.257**); u App. Civ. **4.12.1944** fil-kawza fl-ismijiet **Xuereb vs Petrocochhino** (Kollez. Vol: **XXXII.i.540**)

[19] Ara P.A. **10.10.1966** fil-kawza fl-ismijiet **Giuffrida noe vs Borg Olivier noe et** (Kollez. Vol: **L.ii.310** u Vol: **LI.i.130**)

[20] P.A. **13.10.1952** fil-kawza fl-ismijiet **Axiaq vs Mizzi noe et** (Kollez. Vol: **XXXVI.ii.532**)

[21] App. Civ. **15.12.1932** fil-kawza fl-ismijiet **Scolaro vs Bailey** (Kollez. Vol:**XXVII.ii.195**)

[22] Cfr. Said Pullici no, "The Civil Action with Special Reference to the Element of Interest", (Tezi LL.D., 1961), pag. 56-8 u 89-91.

jidher imkien li din l-azzjoni hija l-ewwel fa\i li g]andha ti[i segwita minn fa\i o]ra g]at-twaqqig] tat-testment *unica charta*: g]all-kuntrarju, l-azzjoni tag]ha timmira biex tne]]iha mill-benefi``ju li hija ng]atat b]ala legatarja, u tqeg]idha f'sitwazzjoni fejn ma jifdlilha l-ebda jedd ta]t it-testment li (jer[a') ji[i fis-se]] dwar il-wirt ta' o]tha. Fit-tielet lok, (`) huma jinsistu li din il-kaw\a tag]ha bl-ebda mod ma tista' titqies b]ala wa]da mibnija fuq interess [uridikament ammissibbli li jimmira li persuna tit]alla li titlob li mag]ha jsir]aqq jew li in[ustizzja mag]mula fil-konfront tag]ha ti[i msewwija[23];

Illi, min-na]a l-o]ra, fin-Nota studjata]afna u mirquma tag]ha, l-attri`i tressaq g]add ta' argumenti dwar l-interess li hija tinsisti li g]andha biex tressaq u tmexxi 'l quddiem din il-kaw\a, minbarra li tag]ti lill-Qorti tifsira dottrinali ta' x'tifhem bil-kun`ett ta' "interess" fis-suriet kollha tieg]u. Il-fehma tal-attri`i hija fis-sens li hija t]addan (a) interess [uridiku ta' natura morali, (b) interess legali preordinat g]al kaw\a o]ra li g]adha trid issir u (`) interess li jissarraf fi flus. Mill-aspett fattwali u kif jidher f'bosta partijiet mill-istqarrija tag]ha ma]lufa[24], hija tis]aq]afna fuq ir-rabta kbira li hija kellha ma' o]tha matul]ajjitha, u wkoll fuq il-fatt li huma kienu tewmin. Dawn il-fatturi j\ommu po\izzjoni ewlenija fil-]sibijiet imtennija mill-attri`i dwar dak li hija tqis b]ala l-interess [uridiku validu li hija g]andha dwar din il-kaw\a[25]. Fil-fehma tag]ha, hija lesta li titlef il-legat, imbasta tiddefendi lil o]tha l-mejta, li hija tqisha b]ala vittma ta' qerq mag]mul fil-konfront tag]ha mill-im]arrkin jew min minnhom;

Illi l-Qorti, dwar dan il-livell personali li l-attri`i tibni fuqu l-konvin`iment u l-fehma tag]ha dwar l-interess tag]ha, turi rispett u fehma, g]aliex m'hemmx aqwa minn sentimenti ta' rabta u g]aqda li jwasslu biex bniedem iwe[[ah lil]addie]or u jibqa' juri lejalta' lejh ukoll wara mewtu. Imma, mill-aspett purament legali, dan l-interess li l-attri`i tg]id li g]andha, ma jissarrafx, wa]du, fl-interess [uridiku me]tie[biex tissejjes kif imiss l-azzjoni partikolari mibdija. G]aliex, kif tg]id hija stess, l-

---

[23] Ara App. Kumm**. 2.4.1993** fil-kawza fl-ismijiet **Farrugia et vs Buhagiar** (Kollez. Vol: **LXXVII.ii.98**)

[24] Pagg. 57-9 tal-process

[25] Ara pagg. 82-3 tal-process (pag 9-10 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet tal-attrici)

interess tag]ha m'huwiex dak li tikseb utilita' personali mill-[udizzju, imma dak li tiddefendi lill-mejta o]tha. Kif jing]ad b'mod kon`i\ u mirqum fi studju li sar dwar it-tifsira tal-kun`ett ta' l-interess, "*not every interest is sufficient to ground a right, and further, not every interest which is sufficient to ground a right, is considered to be sufficient for the creation of a legal right*"[26];

Illi l-attri`i i\\id tag]mel enfasi fuq id-dikjarazzjoni mag]mula minn \ew[ o]tha, Robert DeBattista, fl-ittra uffi`jali tieg]u lilha tat-2 ta' Frar, 2001[27], fejn jg]id li huwa laqa' ming]ajr riserva l-validita' totali tad-dispo\izzjonijiet testamentarji ta' martu kif imsawra fit-testment sigriet tag]ha. Huwa jag]mel din l-istqarrija f'atti [udizzjarji o]rajn ukoll[28] L-attri`i tislet minn din l-istqarrija l-argument li, ladarba l-armel qieg]ed jiddikjara ru]u soddisfatt g]as-saldu bil-legat im]olli lilu minn martu fit-testment tag]ha impunjat b'din il-kaw\a, huwa ji[i li irrinunzja g]al kull benefi``ju m]olli lilu bit-testment *unica charta* li sar qabel, u allura, jekk it-testment sigriet jaqa' u l-armel ma qieg]ed jag]mel l-ebda pretensjoni ulterjuri, l-attri`i tg]id li l-interess rejali tag]ha jid]ol fis-se]] g]aliex, b]ala l-eqreb qariba tal-mejta (u fin-nuqqas tal-werriet \ew[ha li qieg]ed jirrinunzja g]al kull pretensjoni), ti[i hi l-benefi`jarja wa]danija ta' dak li jibqa' mill-wirt regolat *ex lege*. Illi, fil-fehma meqjusa ta' din il-Qorti, g]alkemm dan l-argument g]andu d-dehra kollha ta' nis[a sfiqa ta' min jammiraha, l-istess argument donnu ma jqisx li, jekk kemm-il darba jaqa' t-testment sigriet, jaqa' kollu u fil-konfront ta' kul]add, b'mod li l-benefi``ju m]olli lill-armel DeBattista jintemm ukoll. Jekk l-istqarrija ta' Robert DeBattista kienet marbuta ma' legat li jippresumi li t-testment li ta]tu dak il-legat [ie mwaqqaf huwa validu, daqstant ie]or dik l-istqarrija ti[i fix-xejn kieku t-testment ji[i m]assar. U jekk ise]] dan, il-jeddijiet ta' Robert DeBattista ta]t it-testment *unica charta* jer[g]u ji[u fis-se]], a skapitu tal-pretensjonijiet tal-attri`i, li mhix benefi`jarja f'dak it-testment. B'hekk, minn din il-perspettiva wkoll, l-interess rejali li l-attri`i tg]id li g]andha biex

---

[26] cfr. Said Paullicino, *op. Cit*., pag. 30

[27] Dok "RDB1", f'pag. 65 tal-process

[28] Ara "Dok RDB2" u "Dok RDB3" f'pagg. 66-8 tal-process

tmexxi 'l quddiem il-kaw\a, fl-a]jar ipotesi tieg]u, jispi``a meg]lub mill-interess wa]dieni prevalenti tal-werriet universali Robert DeBattista;

Illi, f'dan il-waqt, jidher li huwa xieraq li wie]ed jifli l-argumenti l-o]rajn imressqa mill-attri`i fin-Nota tag]ha. Illi l-attri`i ressqet il-bi``a l-kbira mis-sottomissjonijiet tag]ha fuq il-kriterju morali. B]alma g]amlet fil-ka\ ta' difi\a tal-interessi t'o]tha, hekk ukoll tag]mel, ta]t dan il-kriterju, fil-konfront ta' Robert DeBattista. Hija tinsisti li minn werriet universali ta' martu bis-sa]]a tat-testment *unica charta*, dan spi``a m]olli parti `kejkna mill-[id u patrimonju kbir li kellha[29]. F'dan il-ka\ ukoll, fil-fehma tal-Qorti, jista' jing]ad li l-premura tal-attri`i g]at-telf ta' benefi``ju li [arrab \ew[it-testatri`i bit-testment sigriet, g]alkemm mimlija b'sens ta' altruwi\mu, ma jista' qatt ikun il-ba\i tal-interess li je]ti[ilha li turi li <u>hi</u> g]andha biex tibda u tissokta l-kaw\a;

Illi, fil-qafas tal-argument dwar l-interess morali, l-attri`i tg]id li t-tifkira ta' o]tha t-testatri`i hija motiv u ra[uni bi\\ejjed biex hija ti[bor fuqha interess li tmexxi l-kaw\a 'l quddiem. Anzi, hija i\\id tg]id li huwa permezz tal-kaw\a pre\enti biss li tista' tag]mel tajjeb g]all-]sara li [arrbet o]tha bl-eg]mejjel allegati tal-im]arrkin billi twaqqa' t-testment sigriet. Biex isseddaq dan l-argument, hija ssemmi g]add ta' de`i\jonijiet tal-Qrati tag]na u awturi barranin li lkoll ifissru li l-interess mhux limitat g]all-kisba ta' ri\ultat patrimonjali jew li jista' jissarraf fi flus. Il-Qorti taqbel ma' dawn is-sottomissjonijiet, i\da fil-ka\ partikolari ma tistax tara kif dan l-animu tal-attri`i jikkwalifika b]ala dritt su[[ettiv immaterjali, tipiku f'kaw\i fejn l-interess tal-attur m'huwiex wie]ed li jissarraf fi flus. U jing]ad dan g]aliex jekk dak li l-attri`i qeg]da tipproponi li tiddefendi huwa l-[ieh ta' o]tha l-mejta, f'ka\ ta' su``ess il-benefi``ju li jista' jinkiseb ma jmurx biex iwe[[ah lill-attri`i: u jekk, kif tg]id l-istess attri`i, l-mira tag]ha huwa interess morali mhux patrimonjali, x'[id sejra tie]u hija mill-azzjoni, ladarba l-eg]mejjel tal-im]arrkin ma kinux immirati biex inaqqsu mill-[ieh jew mill-fama tag]ha u ma jolqtuha xejn?;

---

29 Ara pagg. 80-1 tal-process

Il-Qorti tistqarr li]adet]afna]in ta]seb fuq dawn il-konsiderazzjonijiet u \ammet g]ax-xejra i\jed]afifa u ta' anqas re\istenza li twarrab l-e``ezzjoni preliminari ta]t diskussjoni. Dan ukoll fid-dawl tar-riperkussjonijiet drasti`i li l-ilqug] ta' dik l-e``ezzjoni i[[ib mag]ha fuq il-kaw\a nnifisha. I\da, min-na]a l-o]ra, il-Qorti ma tistax ma tqisx ukoll li, minn dak li jidher mill-atti tal-kaw\a u fl-istadju li tinsab fih, imne\\g]a minn kull kunsiderazzjoni dwar x'setg]u kienu l-mottivi ta' kull wa]da mill-partijiet kif allegati mill-parti l-o]ra, l-azzjoni kif imfassla hija wa]da fejn l-ebda wa]da mill-g]add ta' premessi ma jer]u]jiel ta' dannu mwettaq fil-konfront tal-attri`i jew im[arrab minnha. U huwa dan l-element li wassal lill-Qorti g]all-fehma li jekk l-attri`i g]andha xi interess, dan m'huwiex interess [uridikament tutelat, u ma tistax g]alhekk titlob l-intervent tal-Qorti biex tag]tiha rimedju;

Illi, fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, m'huwiex il-ka\ li wie]ed jg]addi biex iqis l-e``ezzjoni preliminari l-o]ra dwar l-improponibilita' tal-azzjoni min]abba l-a``ettazzjoni min-na]a tal-attri`i ta' dak im]olli lilha fit-testment, g]aliex dan ikun biss e\er`izzju akkademiku li ma jissanax il-qag]da ma]luqa bl-a``ettazzjoni tal-ewwel e``ezzjoni diskussa;

G]al dawn ir-ra[unijiet, il-Qorti qeg]da tidde`iedi billi:

Filwaqt li qeg]da **tilqa' t-tielet e``ezzjoni** tal-im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco b]ala mist]oqqa u msejsa fid-dritt, qeg]da tiddikjara li fl-attri`i jonqos l-interess [uridiku me]tie[biex tressaq u tmexxi 'l quddiem il-kaw\a;

Tastjeni milli tqis it-tieni e``ezzjoni; u

Te]les lill-istess im]arrkin mi\\ew[in Lanfranco milli jibqg]u i\jed fil-kaw\a, bl-ispejje\ kontra l-attri`i.

Moqrija

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.,
28 ta' Frar, 2002

Charles Falzon,
Deputat Re[istratur,
28 ta' Frar, 2002